

Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier
Årsmøde 2020
Mundtlig beretning v. foreningens formand, Karsten Suhr

Både den skriftlige og denne mundtlige beretning er bestyrelsens beretninger. Jeg vil derfor gerne indlede med at præsentere medlemmerne af foreningens bestyrelse:

- Carina Dyekjær Finseth, formand for bestyrelsen på Nørre Aaby Realskole, næstformand i DP
- Bo Mehl Jørgensen, skoleleder på Frederikssund Private Realskole, næstformand i DP
- Hans Myhrmann, skoleleder på Randers Realskole
- Jens Peter Mølgaard, bestyrelsesmedlem på Nykøbing Falster Realskole
- Sven Jensen, formand for bestyrelsen på Privatskolen Als, Sønderborg
- Maja Faust Rasmussen, næstformand i bestyrelsen på Interskolen, Aarhus
- Dan Ingemann Jensen, Skoleleder på Sct. Ibs Skole, Horsens

Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier er et stærkt fællesskab af 168 skoler.

- Skoler, der engageret og målrettet tager sig af knap 70.000 elevers dannelse og uddannelse.
- Skoler, der grundlæggende hviler på stærke og forankrede værdier.
- Skoler, der er en betydende faktor i Danmarks uddannelsessystem.
- Skoler, der med deres virke, er med til at udvikle det fremtidige samfund.

Trods det, at der er tale om 168 forskellige skoler, er der nogle grundlæggende fællestræk. Der er en fælles historie og nogle fælles vilkår, der både direkte og indirekte gennemsyrrer det levede skoleliv på vores skoler:

- Traditionen og den historiske sammenhæng fra de første frie og private skoler til dem, der findes nu
- Pejlemærket; at alle elever skal blive så dygtige som muligt, uanset deres udgangspunkt
- Skolefriheden, der er vores grundvilkår
- Værdierne, der er vores eksistensberettigelse

Disse fællestræk har vi i en årrække talt om det som "den røde tråd".

Selv om det bliver fortolket forskelligt, er der også andre fællestræk. Bl.a. værdier i forhold til vores samfundssyn. Det er en historisk tradition for de frie og private skoler at aktivere de værdier, som danner positive fundamenter i skolen og i samfundet. Samfundssansvar er en fællesværdi. Vi er en del af civilsamfundet. Vi vægter og udlever værdier og skaber anderledes løsninger på nogle af de forhold, som samfundet har brug for.

Vi har også - igennem flere år - talt og skrevet om den røde tråd, som sammenhængen mellem det, vi (foreningen og skolerne) siger, skolerne gør, og det skolerne faktisk gør. Når skolerne gør det, de siger, de gør, skaber det troværdighed. Når skolerne gør det, som foreningen fortæller, at skolerne gør, skaber det legitimitet.

Legitimitet(!) Er det nu nødvendigt at bringe et sådant begreb på banen?

Det er nødvendigt. For det er nødvendigt at kæmpe for den frie skoleverden, den frie skoletradition og ikke mindst de frihedsrettigheder, der ligger bag den. Det er faktisk en kamp, der skal vindes igen og igen. Ikke ved at kræve, men ved at skabe. Skabe legitimitet.

Der er noget, der tyder på, at foreningen og sektoren inden for de seneste par år til en vis grad er lykkedes med at skabe legitimitet ved at styrke kendskabet til den frie og private skoletradition. Der ligger dog fortsat en opgave i at få forankret kendskabet til traditionen og eksistensberettigelsen hos politikere, embedsfolk, meningsdannere og journalister, hos den brede befolkning - og også hos aktørerne på den enkelte skole.

De frie og private skoler står stærkt i kraft af den anerkendelse, der heldigvis er af skoleformen. Vi trænger måske alligevel til en gang imellem at minde hinanden om, hvad der var det fælles ærinde, da det hele startede. Hvad ville man? Det gælder både i forhold til den frie skolesektor generelt, men også hos den enkelte frie og private skole.

Hvad var vores udgangspunkt? Hvad får vi ud af at være frie og private? Bruger vi friheden klogt? Udnytter vi den frihed, vi har?

Den værdimæssige, holdningsbaserede og pædagogiske frihed, som er grundlaget for de frie og private skolars virke, fortjener at stå stærkt og tydeligt. Det er også herved, at den enkelte frie og private skole viser, at den netop er denne skole.

Vi må hver for sig – og sammen - legitimere vores eksistens. Vi må fortælle om, hvordan den idé, der var grundlaget for sektoren – og for den enkelte skoles oprettelse - fortsat leves og udleves i kraft af friheden. Når det kommer til de frie og private skolars legitimitet, er der en stor sandhed i, at vi er "sammen, hver for sig" - for at bruge en frase, der har været på alles læber i dette år....

--

Og apropos denne frase:

En flagermus i Wuhan. Hvad har den med os at gøre?

Rigtigt meget!

Det fandt vi ud af i foråret ...

Det har været et ualmindelig mærkeligt og anderledes år, og det "anderledes" er desværre ikke overstået endnu.

Ja, det er Corona eller Covid19, jeg taler om!

Der er nok ingen af os, der glemmer onsdag aften d. 11. marts og Mette Frederiksens ord: "Elever og studerende på alle uddannelsesinstitutioner sendes hjem. Nu."

Der sad vi, lidt lammede tilbage og skulle lige sunde os. Men så gik det løs, så kom travlheden, for skolerne skulle lukkes, der skulle etableres fjernundervisning - forstået som nødundervisning, og der skulle foranstalles nødpasning til både de børn, hvis forældre stadig arbejdede og for dem, der ikke havde hjemlige forhold, der forsvarligt kunne rumme børnene 24 - 7.

På et døgn formåede I, ude på skolerne, at efterkomme retningslinjerne, sådan at der allerede fra fredag var tomt på skolerne. En stor indsats.

Det er uden sammenligning den største pludselige omvæltning i skoleverdenen nogensinde, vi og I har været medvirkende til.

Skole handler om at danne og uddanne. I den forbindelse er de sociale relationer og fællesskaber noget af det vigtigste. Det er bl.a. gennem de sociale fællesskaber, at vores værdier udleveres. Det fysiske fællesskab var pludselig væk, og der skulle skabes – og opfindes – nye undervisningsformer og anderledes måder at være sammen på, hver for sig, hvor trivsel, fællesskab, værdier og traditioner fortsat var i højsædet. I gjorde det – og I gjorde det fantastisk. Med omtanke og omsorg.

Der skal lyde en stor ros til alle skolernes aktører for den ekstraordinære indsats, der blev udført i den periode, hvor skolerne var lukket helt ned. At det også lykkedes at skabe faglig forsvarlig undervisning, skyldtes i høj grad, at I som ledere på skolerne fik struktureret og rammesat.

Det er ikke altid nemt at være leder, men denne form for ledelse på distancen var uprøvet for de fleste skoleledere. Der skal lyde en stor anerkendelse fra foreningens side i forhold til den ledelse, I tog og stadig tager på skolerne.

Bestyrelsernes arbejde på skolerne blev i den grad også forandret i denne periode. Bestyrelserne blev pludselig garanter for, at skolerne overholdt alle restriktionerne, – et arbejde, der er blevet varetaget med stor omhu, med sans for det muliges kunst og med forståelse af balancen mellem daglig ledelse og overordnet styring.

Der var mange udfordringer for skolerne, både i lukningsperioden og i den efterfølgende gradvise åbning. Pladsmangel, værnemidler, antal toiletter og håndvaske, nødundervisning, rengøring, – ja jeg kunne blive ved.

Aflysning af eksamen blev også en konsekvens. Dog kunne 3. g og 2. hf-eleverne gå til eksamen, men i et begrænset omfang. Her kunne der ikke handles lokalt, det var en central beslutning. Vi var naturligvis skuffede over og markerede vores undren over, at der ikke prioriteredes gennemførsel af flere eksamener, da samfundet igen gradvist åbnede. Det blev i det hele taget en anderledes og mærkværdig afslutning på et skoleforløb for afgangsklasserne.

Lad os erkende det. Det har ikke været en dans på roser at drive skole i år med restriktioner og begrænsede muligheder for at gennemføre undervisning, arrangementer m.v. Og det er ikke slut. Skolerne oplever fortsat praktiske udfordringer og dilemmaer ifm. de retningslinjer, der er givet fra henholdsvis sundhedsmyndighederne, henholdsvis Børne- og Undervisningsministeriet. Det er ganske givet, at disse retningslinjer kan være svære at omsætte til det praktiske og levede skoleliv.

I den frie skoleverden er vi vant til at have selvbestemmelse, – vi er vant til selv at tage stilling til, hvad der er bedst for den enkelte skole og de elever, forældre og medarbejdere, der har valgt netop vores skole. Vi er vant til at arbejde indenfor afgrænsede, men alligevel vide rammer.

Der har trods alt været efterladt et vist spillerum til lokale løsninger. Og det er godt. Mange foreninger og organisationer i skoleverdenen råbte – og råber stadig – på flere konkrete retningslinjer, mens vi, fra den frie og private skoleverden, bliver ved med at argumentere for, at det er lokalt, der findes de bedste løsninger.

I hele perioden har foreningens medarbejdere været optaget at give en aktuel orientering til og rådgivning af medlemsskolerne. Foreningen har og er fortsat optaget af et omfattende møde- og koordineringsarbejde med både Børne- og Undervisningsministeren og ministeriet.

De ideologiske forskelle og stridigheder, der ellers kendetegner samarbejdet med Ministeren, har i forbindelse med Corona-pandemien været suspenderet. Gennem de meget hyppige møder med Børne- og Undervisningsministeren, er der blevet skabt en god og konstruktiv kontakt. Vi har kunnet vise og bevise, at de frie og private skoler arbejder hurtigt og konstruktivt. Og naturligvis til gavn for vores fælles samfund.

Vores politiske interessevaretagelse i perioden har blandt andet bestået i at sørge for, at nogle af de mange hjælpepakker også kom de frie og private skoler til gavn. Således blev der bl.a. afsat ekstra midler til fripladsordningen, ekstra midler til rengøring og senest midler, om end få, til evt. manglende SFO-betaling.

I sensommeren har mange møder og debatter handlet om, hvad vi kan lære af nedlukningsperioden. Der er helt sikkert erfaringer med den digitale undervisningsform, der med fordel kan tages med, når fremtidige undervisningsmetoder skal udvikles. Vi skal imidlertid tage højde for, at alle i perioden udførte en ekstraordinær stor indsats, - en arbejdsindsats, der ikke kan forventes at forsætte under normale forhold eller i samme takt, som i den nu langstrakte Corona-pandemi. Men under alle omstændigheder, så viste foråret en forandringsparathed, en tilpasningsparathed, ingen kunne drømme om. Både på godt og på ondt.

Mange har sagt, at forandringer i lærerarbejdet tager lang tid. Foråret viste, at når det er nødvendigt, så sker forandringerne hurtigt. Det er godt at vide i andre krisesituationer, som skoler kan stå i, både interne og eksterne.

Det viste sig også, at nogle elevgrupper trivedes godt med færre sociale kontakter. Specielt de mere introverte elever havde stor glæde af ikke hele tiden at skulle forholde sig til klassekammeraterne. Muligheden for at kombinere digital undervisning med fysisk fremmøde kan være en af de erfaringer, der kan påvirke udviklingen af undervisning fremover.

Samtidig kan det være lidt skræmmende at konstatere den ensretning, vi alle underlagde os. Næsten uanset retningslinjernes indhold, så tilpassede vi os. For en periode lagde vi alle frihedsidealerne væk, - de skal findes frem igen, og vi skal kæmpe for både at genvinde den tidligere frihed og for en udvidelse af frihedsgraderne.

--

Lad os for en stund vende tilbage til tiden før Corona kom til Danmark og den politiske virkelighed dengang.

Regeringens forslag til finanslov 2020, fremsat i efteråret 2019, indeholdt en nedsættelse af koblingsprocenten til 71. Det var måske ikke overraskende, for Socialdemokratiet havde på forhånd meddelt dette gennem valgkampen. Spørgsmålet var, om støttepartierne holdt ord og fik fjernet denne besparelse.

De holdt ord og fik meget tidligt i forløbet fjernet forslaget. Men inden var der meget markante udmeldinger fra Ministeren mod de frie og private skoler. Skolernes overskud kom i skudlinjen, til trods for, at hendes eget ministerium anbefaler en overskudsgrad mellem 2 og 3%.

Resultatet af finanslovsforhandlingerne for 2020 endte heldigvis godt, set fra et skoleperspektiv. Og så alligevel ikke. Der opstod efterfølgende nogle udfordringer – mere om dem lidt senere.

Ministeren kom, i forbindelse med de førnævnte finanslovsforhandlinger og drøftelser om koblingsprocenten, med ideologiske og fordomsfulde udtalelser om de frie skoler. Herunder at skolerne ikke var en del af det rigtige fællesskab, - altså det fællesskab, som Ministeren definerer som det rigtige. Hun har ikke meget til overs for det faktum, at frie skoler er forældrenes skoler, - eller at det er civilsamfundets borgere, der har oprettet og driver skolerne - altså helt almindelige mennesker, som udover at være en del af samfundets fællesskab også aktivt har besluttet at deltage i fællesskabet på en fri og privat skole.

Samfundet består af mindre fællesskaber, herunder skoler, foreninger, partier m.v., der alle tilfører det store fællesskab værdi. At tale om rigtige og forkerte fællesskaber er indsnævrende og ekskluderende. Vores demokratiske samfund bør netop lukke op for andre holdninger og skabe plads til mindretallets valg.

Demokratiet er først reelt, når friheden også gives til dem, man ikke selv er enig med.

Men måske ønsker den nuværende regering ikke den fulde frihed til alle og for alle?

Det var i begyndelsen svært at komme i dialog med Ministeren. Det var ærgerligt, at "dialogen" måtte foregå indirekte gennem debatindlæg, avisartikler og tweets.

Først i slutningen af november 2019 modtog vi en invitation til et møde til afholdelse i slutningen af januar 2020 med en varighed på 45 minutter. Mødet skulle være et fælles møde mellem Ministeren og alle de frie grundskolers foreninger. Naturligvis svarede vi ja. Det kunne være muligheden for at indlede en dialog.

Der blev vi skuffede. Mødet blev indskrænket til 30 minutter og endte som en ideologisk markering fra Ministeren. Det var tydeligt, at Ministerens syn på, hvem der skal have hovedansvaret for børnenes opdragelse, dannelse og uddannelse ligger langt fra grundlovens idéer om forældreretten.

5

Ministeren og Socialdemokratiet har en retorik og tilgang, der tilsiger, at staten skal have en slags udvidet værgemål og beskytte børn og unge mod forældres eventuelle ideologiske eller religiøse prægning af deres børn.

Der skal ikke herske tvivl om, at det er foreningens klare holdning, at samfundet, her forstået som stat og kommune, skal gribe ind, hvis forældrene ikke kan varetage børnenes tarv. Men vi er slet ikke enige i det socialdemokratiske syn på statens omsiggribende rolle.

--

Det var også med stor spænding, vi imødeså Regeringens forslag til finanslov 2021. Den sidste dag i august blev forslaget til finanslov 2021 offentliggjort, og vi åndede for en stund lettet op. Intet forslag om at nedsætte koblingsprocenten var markeret, hverken for grundskolerne eller gymnasierne. Foreningen fastholder, at koblingsprocentens niveau bør forblive på 76 %. Vi, så at sige, køber friheden for de sidste 25 %. En stigning vil medføre, at friheden risikerer at indskrænkes. Et fald vil medføre en stigning i forældrebetalingen og dermed en indskrænkning af det frie skolevalg - og dermed mangfoldigheden på skolerne.

Intet er afgjort endnu. Koblingsprocenten kan stadig under forhandlingerne med Regeringens støttepartier blive aktuel. Dog har to af støttepartierne udtalt, at de ikke ønsker en nedsættelse af koblingsprocenten, så vi holder endnu engang vejret, følger med, forsøger at påvirke, og kan derefter kun håbe på, at de endnu engang holder ord.

Når det kommer til tilskud og vores tilskudssystem generelt, må vi nok erkende, at vores nuværende tilskudssystem er udarbejdet i en tid, hvor skolen var anderledes indrettet – så måske trænger formen til et eftersyn. Vi håber, at vi vil blive inddraget i arbejdet, hvis det bliver aktuelt.

Der er dog allerede nu en række kritiske forhold vedrørende vores tilskud, der må bemærkes.

I forbindelse med finanslovsforhandlingerne i efteråret 2019 blev forligspartierne enige om, at der skulle gives ekstra midler til folkeskolerne med henblik på, at de skal ansætte flere lærere. Beløbet for 2020 var 275 mio. kr. stigende til 800 mio. i 2023.

Vi var og er ikke uenige i hensigten. Vi ønsker en velfungerende folkeskole over hele landet. Problemet er beregningsgrundlaget.

De ekstra midler bliver tilført kommunerne sådan, at de ikke vil indgå i beregningsgrundlaget for tilskuddet til de frie grundskoler. Normalt beregnes det statslige tilskud til de frie grundskoler ud fra den gennemsnitlige udgift i folkeskolerne med en forsinkelse på 3 år, dog med pl-regulering. Kommunerne er forpligtet til at bogføre alle udgifter til folkeskolerne på en bestemt konto, hvorfra beregningsgrundlaget for de frie skolars tilskud udregnes.

Med det nye tilskud til folkeskolerne synes Regeringen at ville at omgå denne ordning. Det betyder, at statstilskuddet i 2026, der baserer sig på folkeskoleudgiften i 2023, vil være ca. 1000 kr. lavere pr elev, end hvis det nye folkeskoletilskud bliver medregnet. En helt igennem urimelig og usympatisk handling fra Regeringens side. Man kan meget vel spørge, om de anerkender beregningsmetoden og vores princip om en økonomisk kobling mellem folkeskoler og de frie skoler.

Det er svært ikke at få den mistanke, at Regeringen med denne øvelse har lavet en teknisk nedsættelse af koblingsprocenten, for resultatet giver det samme

Naturligvis har vi udtrykt vores utilfredshed med dette, idet det faktisk er en udhuling af tilskuddet til de frie grundskoler. Vi har benyttet os af forskellige medier. Derudover har Peter Bendix Petersen, formand for Dansk Friskoleforening, og jeg holdt fælles møder med politikere om sagen.

I en artikel i Jyllands-Posten mandag den 6. september 2020 udtaler Børne- og Undervisningsministeren, at der fortsat forhandles om, hvordan midlerne konkret skal udmøntes i årene fremover. Det er altså stadig muligt, at denne ordning ændres fra 2021, sådan at vores skoleform får del i midlerne. Vi er tilhængere af et gennemsigtigt og forudsigeligt tilskudssystem. Vi beder politikerne anerkende og respektere dette også.

--

Antallet af elever på de frie grundskoler, der har behov for støtte i mere end 9 ugentlige klokketimer har været støt stigende de sidste mange år. Der har dog ikke været en tilsvarende stigning i afsnørningen af tilskudsmidler til disse. Derfor har taksterne været faldende.

Skoleforeningerne har i år samlet indstillet, at der afsættes flere midler til specialundervisningen. Vores forslag er skrevet direkte ind i forslaget til finanslov 2021, og det medfører, at der forventeligt afsættes 375 mio. til formålet. Afsnørningen svarer til 5 sociale koblingsprocentpoint.

Samtidig har vi anmodet om, at der iværksættes en grundig analyse af specialundervisningen. En analyse, der både medtager forholdene på folkeskolerne og på de frie grundskoler. Det kan stadig undre

os, at der i henhold til statistikker fra Danmarks Statistik og Børne- og Undervisningsministeriet registreres flere specialundervisningselever på de frie grundskoler end på samtlige folkeskoler i landet. Det overordnede mål må være, at elever med særlige behov kan få den samme hjælp, uanset hvor de går i skole, samt at de midler, der afsættes, benyttes mest hensigtsmæssigt.

Med skoleforeningernes samlede forslag til afsnøring viser vi sammenhold i sektoren. Samtidig tilkendegiver vi overfor politikerne, at de frie og private skoler har en oprigtig interesse i at varetage de undervisningsopgaver, der er for elever med særlige behov.

--

For de private gymnasier er selve koblingsprocenten som nævnt også uændret i forslaget til finanslov for 2021. Men også på dette område er vi blevet overraskede over en helt urimelig nedskæring af selve elevtaksterne. Helt uden forvarsel blev 7,3 mio. kr. fjernet fra sektoren.

Forhistorien er, at der gennem en årrække er blevet afsnøret flere midler til de private gymnasiers Vikarkasse, end der er forbrugt. Derfor er ministeriet blevet spurgt til, om afsnøringen kunne mindskes. Gennem flere år har dette ikke været muligt for ministeriet, men i år kunne det tilsyneladende pludseligt lade sig gøre. Med et pennestrøg har man fjernet, hvad der svarer til 7,3 mio. kroner. Og vel at mærke midler, der ikke tilbageføres til sektorens samlede økonomi. Nu indgår pengene bare i statens øvrige økonomi.

Også her handler det om, at statstilskuddet udhules, i dette tilfælde ved at ministeren nedsætter elevtaksterne. Og det medfører en reel nedsættelse af den kobling, der er mellem de offentlige gymnasiers udgiftsniveau og statstilskuddet til de private gymnasier.

Så igen: Kan regeringen ikke få held til at sænke koblingsprocenten, kan den ad andre veje udhule tilskudsgrundlaget. Det er ufint og uordentligt.

Foreningen har i samarbejde med bestyrelsen for Vikarkassen henvendt os til ordførerne og afventer reaktionen.

--

Parallelt med sidste års finanslovsforhandlinger samledes store forældregrupper med det formål at øge bevillingerne til daginstitutioner. Målet var at forøge personaleantallet, sådan at der blev én voksen pr. seks børn i børnehaver og én voksen pr. tre børn i vuggestuer.

Det meget store pres, forældrene lagde på politikerne, var medårsag til, at de partier, der stod bag finansloven, afsatte betydelige midler, der over de næste 5 år skal bruges til de såkaldte minimumsnormeringer.

I foråret gik forhandlingerne vedr. udmøntning af de første midler så i gang. Der skulle fordeles ½ mia. til institutionerne. Foreningen gik som en naturlig ting ud fra, at denne ordning også kom de daginstitutioner, der er knyttet til de frie skoler til gavn. Men vi blev skuffede.

I takt med at forhandlingernes indhold blev kendt, fremgik det, at private institutioner ikke ville blive omfattet af ordningen. De politiske argumenter for dette skal findes i, at der eksisterer private

institutioner, hvor det er muligt at udtage overskud til privatpersoner. Altså at nogen kan profitere af driften af en daginstitution. Vel at mærke af en drift, der er båret af offentlige tilskud.

Vi var og er stadig uforstående, idet alle de daginstitutioner, der er knyttet til frie skoler er selvejende og kan ikke udtage profit. Dette til trods blev de frie skolars daginstitutioner lagt ind under samme hat som de "privat-private" institutioner.

Forhandlingerne i foråret omhandlede udelukkende den første og mindste bevilling. I september begyndte forhandlingerne om bevillingen for 2021. Det er rigtig mange penge, det kommer til at handle om – 1,6 mia. i 2025. Det er derfor foreningen magtpåliggende at forsøge at få skolernes daginstitutioner med i bevillingen.

Allerførst har vi gjort opmærksom på, at vi ikke billiger, at daginstitutioner kan udtage profit. Vi har tilkendegivet og gentaget, at lovbestemmelser, som dem i "Lov om friskoler og private grundskoler", hvor de midler, der er i institutionen, skal forblive dér, bør indføres for daginstitutioner, og dermed udelukkende kan blive til gavn for de børn, der har deres dagligdag i hhv. vuggestuen eller børnehaven.

På nuværende tidspunkt er vi forsigtige optimister. Vi har en konstruktiv dialog med flere af Regeringens støttepartier. Vi tror på, at muligheden for at udtage profit bliver ulovliggjort, og at dette vil bane vejen for, at også de børn, der går på private institutioner, herunder private institutioner ved frie og private skoler, kan få glæde af flere voksne i deres dagligdag.

--

8

I 2018 fremlagde Dansk Folkeparti et beslutningsforslag med det mål at pålægge Regeringen at fremsætte et lovforslag, der kunne fratage frie skoler med over 50% elever med udenlandsk baggrund deres statstilskud. Forslaget blev dengang nedstemt i Folketinget, bl.a. begrundet i, at Justitsministeriet vurderede, at et sådant lovforslag ville være i modstrid med grundlovens §70.

I 2018 bekendtgjorde Socialdemokratiet, at de ville stemme for forslaget, hvorfor Dansk Folkeparti har genfremsat et enslydende forslag i 2020. Nu under en socialdemokratisk ledet regering.

Børne- og Undervisningsministeren bad i den forbindelse Justitsministeriet om en revurdering af grundlovens indflydelse på forslaget. Meget overraskende er Justitsministeriet nu kommet til det diametralt modsatte resultat af deres konklusion for et par år siden. Nu hedder det, at der ikke er grundlovsmæssige hindringer ift. gennemførelse af en sådan lovgivning. Dog markerer Justitsministeriet, at forslaget vil være i modstrid med den Europæiske menneskerettighedskonvention.

Foreningen ser med stor bekymring og alvor på debatten om, hvorvidt staten kan og skal fratage tilskud til frie skoler, hvor over halvdelen af eleverne har udenlandsk baggrund.

Et er Justitsministeriets skiftende juridiske vurdering, der af andre er blevet betegnet som et politisk bestillingsarbejde. Vores bekymring angår også det forhold, at partier i Folketinget vil fratage borgere i Danmark helt grundlæggende frihedsrettigheder i forhold til skolegang og uddannelse.

Grundlovens §70 fastslår, at ingen borger på baggrund af afstamning kan fratages adgang til rettigheder. Og samme grundlovs §76 fastslår, at forældre har ret til at lade deres børn undervise på anden måde og et andet sted end i folkeskolen.

De to grundlovsbestemmelser er nu under politisk pres og drages i tvivl. Det er potentielt ødelæggende for Danmarks mangeårige frie skoletradition.

Samfundet skal indrettes, så børn sikres de bedste muligheder for en tryk opvækst. De skal kunne finde deres vej i vores fælles samfund.

Men der skal være rum til forskellighed. Det er derfor vigtigt, at vi har et samfund, hvor frie skoler, indenfor lovgivningen og samfundets rammer, kan være et værdi- og holdningsbaseret alternativ til den offentlige skole og uddannelse. Det er herigennem, vi som samfund bl.a. kan beskytte mindretalsrettigheder samt forældreretten. Det er herigennem vi udlever et demokratisk overskud.

Forpligtende fællesskaber, frihed og demokrati er grundlæggende værdier i det danske samfund. I den frie skoleverden er der virkelig tale om frihed under ansvar. De frie skoler benytter retten til at være anderledes, samtidig med at man lever op til fællesskabets forventninger og samfundets tillid. Skolerne skal have respekt for det danske samfund med demokrati, folkestyre og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder. Samtidig skal samfundet have respekt for de rettigheder og frihedsgrader, som skolerne virker under.

Frie grundskoler og gymnasier skal undervise og opdrage eleverne til at være aktive medborgere i et demokratisk samfund som det danske. Og skolerne skal opdrage og uddanne eleverne til et samfund som det danske med frihed og folkestyre og ligestilling mellem kønnene. Det er ingen uenige i. For at sikre dette har vi et statsligt tilsyn, placeret i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, som bl.a. påser disse forhold. Dette tilsyn fungerer og har i konkrete sager vist sig handlekraftigt, når det har været nødvendigt.

9

Ligesom det er afgørende, at frie skoler overholder lovgivningen og uddanner og danner eleverne til at være myndige borgere i det danske samfund, finder vi det afgørende, at Folketinget og partierne respekterer de grundlæggende frihedsrettigheder, som er os alle sammen givet. Den kamp er vigtig – og den kamp tager vi.

--

Selvom stridsøksen i den politiske ideologiske kamp for en tid, grundet Corona-pandemien, har været begravet, så består det forståelsespapir, som Regeringen udarbejdede sammen med Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. De tre begreber; mangfoldighed, socialt taxameter og samfundsansvar, ligger stadig og venter på at blive behandlet.

Der er ingen tvivl om, at de mange tunge opgaver, der lige nu ligger på Ministerens bord, herunder karakterskala og elevfordeling, skal færdigforhandles inden forståelsespapiret i relation til de frie skoler igen bliver hyper aktuelt.

Regeringens tro på at økonomiske incitamenter løser de udfordringer, der er i relation til de frie skolars mangfoldighed kan synes urealistisk.

Møder direktørens datter smedens søn på de frie og private skoler? Svaret er ja, det gør hun. For alle samfundslag er repræsenteret på vores skoler. Dog må det anerkendes, at fordelingen ikke er lige. Der er en mindre overvægt af socioøkonomisk stærke forældre og en mindre tilstedeværelse af socioøkonomisk svage.

En af årsagerne er naturligvis, at der på de frie og private skoler skal være en egendækning – på de fleste steder udmøntet som skolepenge. Vi har tidligere påpeget, at en forøgelse af den centrale fripladsordning – gerne finansieret af driftsmidler – vil være den bedste og nemmeste løsning. Det vil samtidig give et reelt frit skolevalg.

--

Det er vigtigt i denne forbindelse at markere, at de frie og private skoler eksisterer, fordi forældrene og de unge har et frit skolevalg. Det frie skolevalg, både mellem folkeskoler - og mellem folkeskoler og de frie skoler, mellem offentlige gymnasier - og mellem offentlige og private gymnasiale uddannelser, er et udtryk for demokratiet i Danmark og for den tillid til de enkelte borgere, der bør herske.

I stedet for at skabe strukturelle forhindringer og incitamenter bør staten muliggøre det frie valg for alle.

Borgernes frie valg er desværre under pres i denne tid, - ikke kun grundet Coronasituationen, men også pga. Regeringens almindelige politik.

Elevfordeling er et nøgleord, når Børne- og Undervisningsministeren udtaler sig om mangfoldighed på både de gymnasiale uddannelser og i grundskolen.

På det gymnasiale område har en ekspertgruppe udtalt sig om nye fordelingsmodeller. Modeller, der alle fratager de unge det frie valg af uddannelsessted.

Vi anerkender, at der er en udfordring i, at gymnasierne i de tyndt befolkede områder til stadighed får færre elever samtidig med, at de store by-gymnasier vokser hvert år. Samtidig opstår der i byerne en opdeling af gymnasierne, sådan at nogle har mange ikke-etnisk danske elever, og nogle ingen har. Man kunne spørge, om en simpel kapacitetsstyring ikke kunne imødegå denne udvikling?

Om løsningen skal være en distriktsløsning eller en klyngeløsning, skal vi som frie skoler måske ikke blande os i, - hvis bare vores private gymnasier vedbliver med at være netop frie og private. Alligevel vil vi kæmpe for det frie skolevalg – også for de unge, der vælger det offentlige gymnasium. Politikerne har sat sig for at finde en elevfordelingsmodel for det gymnasiale område i den nærmeste fremtid, - og vi holder nøje øje med, at frie og private skoler i det mindste ikke omfattes.

Ministeren har også udtrykt sig om mangfoldighed og elevfordeling på grundskoleområdet. Hvis det er vanskeligt på det gymnasiale område, så vil det blive endnu vanskeligere at finde andre modeller end den distriktsmodel, der pt. er gældende i relation til folkeskolerne.

--

De frie og private skoler eksisterer på grundlæggende værdier, og på, at værdierne lever ude på skolerne. Det er ikke nok blot at have flotte ord på hjemmesiderne. De gode hensigter må omsættes i det levede skoleliv.

Værdierne må kunne afspejles i de handlinger og aktiviteter, som skolen har - rettet mod individet i skolen.

Værdierne må kunne afspejles i de handlinger og aktiviteter, skolen har - rettet mod fællesskabet i skolen.

Værdierne må kunne afspejles i de handlinger, aktiviteter og indsatser, skolen har - rettet mod det fællesskab, som skolen er en del af: Det omkringliggende samfund.

Det kan ikke have gået nogens næse forbi, at foreningens arbejde de sidste år i høj grad har inddraget temaet samfundsansvar. Det skal tages som et udtryk for, at foreningen observerer tidsånden, der bl.a. tilsiger, at man skal tage ansvar for det samfund, man er en del af. Både som individer og som fællesskaber. Samtidig er vi oppe imod en generel agenda, der hævder, at de frie og private skoler og den frie skolesektor ikke tager samfundsansvar og "melder sig ud af fællesskabet".

Kombinationen af samfundsansvar som en omsiggribende trend, sammenholdt med en opfattelse af, at de frie og private skoler repræsenterer det modsatte, er en særdeles giftig cocktail for sektoren. Derfor må der handles.

Vi har forberedt os – naturligvis har vi det. Bestyrelse og sekretariat har arbejdet intenst med udfordringen, og på hvordan vi som forening, og I som skoler, kan fortælle om, vise og bevise, at samfundsansvaret er en aktiveret fællesværdi på alle frie og private skoler.

Værdierne gør forskellen! Men værdierne gør først en forskel, når de aktiveres. Det gælder også fællesværdien samfundsansvar. Det er afgørende, at vi tager stilling og sætter handling bag. Acta non Verba. Handling – ikke kun ord!

De frie og private skoler tager samfundsansvar(!) og vil, ligesom i alle andre henseender, altid gerne blive endnu bedre. Til syvende og sidst er det dog helt afgørende, om det vi – de frie og private skoler - står for, og de konkrete handlinger vi foretager os, ses og anerkendes af andre end os selv.

--

11

De frie og private skoler ville ikke kunne opfylde forventningerne uden dedikerede bestyrelser og forældre - og engagerede medarbejdere; de teknisk/administrative ansatte, pædagoger, lærere og ledere.

Opfattelsen af, at netop "denne skole" er "vores skole" har den største betydning for den enkelte skoles succes. Når man har en stærk fælles kultur bundet op på levende værdier, kan man stå meget igennem.

Det er svært ikke at vende tilbage til corona-pandemi. I den forbindelse har de frie og private skoler vist sig fra deres bedste side. Derfor skal herfra der lyde en stor tak til alle skolernes aktører for at holde fanen højt. Også i denne situation.

Mange af vores samarbejdspartnere arbejder grundlæggende for det samme som vores forening: Skolernes rammer og vilkår og ret til at være dem, de er. En stor tak til fagforeninger og skoleforeninger for samarbejdet.

Der er nu fem skoleforeninger. Lilleskolernes Sammenslutning har, efter nogle år som en del af Friskolerne, valgt igen at blive en selvstændig skoleforening.

Naturligvis er der forskel på foreningerne, ellers var der ikke fem, dog er alle foreningernes hovedformål at bevare skolefriheden, mindretalsretten og forældreretten og at sørge for de bedst mulige forhold til at drive frie, private, værdibaserede institutioner, lige fra vuggestuer til ungdomsuddannelser.

Foreningerne må hver for sig – og sammen - legitimere sektorens eksistens. Det er en fællesopgave at formidle de idéer, der var grundlaget for sektoren. Vi ser frem til et fortsat tæt samarbejde, hvilket i høj grad vil være til gavn for skolerne.

En helt særlig tak skal i år gives til foreningens sekretariat. I er altid dedikerede i jeres arbejde for skolerne, hvad end det handler om rådgivning, sparring, dialog - eller information, orientering og kommunikation. Også I har under hele forløbet i forbindelse med corona-pandemien leveret en ekstraordinær indsats og været på pletten til hverdag, i weekender og helligdage. Tak til Søren, der står i spidsen for sekretariatet - og gør det på en måde, der får alle medarbejdere til at ønske at yde deres bedste - og lidt til. Tak Søren! Tak Anette, Tine, Birgit, Randi, Rasmus, Heidi, Thomas, Erik, Nicolas og Simone.

Til I syv - plus en, jeg sidder i bestyrelsen sammen med, skal også lyde en helt særlig tak. Ikke blot en tak for samarbejdet og for konstruktive diskussioner – medspil og modspil, men også en tak, fordi I er så dybt engagerede. Hver især leverer I en stor indsats på jeres egne skoler, som ledere eller bestyrelsesmedlemmer, for at gøre jeres skole god for dem, hvis skole det er. Samtidig tager I et bredere ansvar ved at give jeres tid og jeres engagement til vores skoleform. Til vores forening.

--

En forening. 168 skoler. Vi har tre vigtige fælles opgaver foran os, ud over den, der består i at levere kvalitet i kerneydelsen og generere glade elever og forældre. Den første handler om friheden, den næste om rammerne og den sidste om ansvaret, men overskriften er LEGITIMITET:

Vi skal skabe legitimitet ved at styrke kendskabet til den frie skoletradition.

Vi skal skabe legitimitet ved at sætte fokus på den positive forskel, de frie og private skoler gør, når de udnytter de friere rammer til at lave anderledes, god skole.

Vi skal skabe legitimitet ved at fortælle om, vise og bevise, at de frie og private skoler tager samfundsansvar.

Derfor må vi – foreningen og skolerne – fortsat og endnu tydeligere fortælle om "det fælles" – eller "den røde tråd", der bl.a. repræsenterer sammenhængen mellem det, vi (foreningen og skolerne) siger, skolerne gør, - og de indsatser og aktiviteter, som skolerne faktisk har.

Sammen – og hver for sig - må vi fortælle om traditionen og den historiske sammenhæng fra de første frie og private skoler til dem, der findes nu. Vi må fortælle om skolefriheden og betydningen af skolernes værdier – vores eksistensberettigelse, og vi må fortælle om fællesværdien samfundsansvar.

Hver for sig er vi stærke. Sammen kan vi virkelig flytte noget!

--

Tak for ordet